

«هەر تەڭگى كۈن يەلەرسەنە — جاستار مەن جاس
ۋە سېرىمدەرگە ارناغان تىرىلەكتى كىتابتار»

جۇمباقتار 2

جەر جۈزىندە گى جۈزگە جۈس، جۈرتتاردىكە جۈمباقتارى

ۋلتتار باسپاسى

الەم بالالار اسەييتى

جۇمباققار

2

بەر جۈزىندەگى جۈزگە جۈشۈك جۈرتتاردىك جۈمباققارى

جېناپ، جۈيەلەپ، قۇراستىرغان جانە اۋدارغان:
قادىر مىرزاي

图书在版编目(CIP)数据

世界儿童谜语精选. 2 / 卡德尔等编. —北京: 民族出版社,
2006. 5

(托起明天的太阳——民文青少年读物丛书)

ISBN 7-105-07705-0

I. 世... II. 卡... III. 儿童文学—谜语—汇编—世界—哈萨克语
(中国少数民族语言) IV. I 18

中国版本图书馆CIP数据核字(2006)第052572号

世界儿童谜语精选

责任编辑: 巴克特拜克

封面设计: 吾要

出版发行: 民族出版社

社 址: 北京市和平里北街14号

邮 编: 100013

网 址: <http://www.e56.com.cn>

电 话: 010-64228006

经 销: 各地新华书店

印 刷: 北京艺辉印刷有限公司印刷

开 本: 787毫米×1092毫米 1/24

印 张: 5 插图印张: 0.25

版 次: 2006年6月第1版 2006年6月北京第1次印刷

印 数: 0001—3000册

定 价: 9.00元

جاۋاپتى رەداكتورى: باقىتبەك توقتاسىن ۇلى
مۇقاباسىن جوبالاعان: ۋياۋ

جۇمباققار(2)

بىلىپ تاراتۇشى: ۇلتتار بىلىپىسى
مەدرىسى: بىيجىڭ شىعىس قالا رايونى جىيىڭلى سولتۇستىك كوشىسى 14-اۋلا
پوچتا نومۇرى: 100013
تەلەفون نومۇرى: 010-64228006

تور بەكەتى: <http://www.e56.com.cn>

بىلىپ زاۋۇتى: يىغىن بىلىپ زاۋۇتىدا بىلىپىسى
ساقۇشى ورىن: شىنخۇا كىتاپ دۇكىنىمىزىدا ساتىلادى

ۋىلىمى: 787 مىللىمەتر $\times$ 1092 مىللىمەتر 24 فورمات

بىلىپ تاپىسى 5 سۈرەتى بىلىپ تاپىسى: 0.25

بىلىپىسى: 2006-جىلى ماۋسىم بىرىنشى بىلىپىسى

بىلىپىسى: 2006-جىلى ماۋسىم، بىيجىڭ، 1-بىلىپىسى

تارالىشى: 0001—3000

بىلىپىسى: 9.00 يۈەن

بالاۋىسا بىلىپىسى، ارۇنا بىلىپىسى، جۇڭگو مەتسىكلوپېدىيا بىلىپىسى جانە جىيلىن ۋىنشى بىلىپىسى قاتارلىق بىلىپىلاردان شىققان ەڭبەكتەردى

پايدالاندىق.

باسپادان

جاستار مەن جاس وسپىرىمدەر—وتانىمىزدىڭ بولاشى. ۇلتتاردىڭ دامۋى مەن العا باسۋ ءۇمىتى از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرىنىڭ قاۋىسىز ەسەيىپ-ەرەتۋىنە بايلىنىستى. جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام قۇرۋ، جۇڭخۇا ۇلتتارىنىڭ ۇلى كوركەيىپ-كۈلدەتۋىن جۈزەگە اسىرۋ ساپارىندا ەلىمىز ۇلى مۇراتتى، وسكەلەڭ ءمورالدى، ءبىلىمدى قادىرلەيتىن، مول ءبىلىمدى، جان-جاقتىلى جەتىلگەن، جاڭالىق جاراتۋعا باتىل، قاجىماس قاجىرلى، بەلسەنە العا ۇمىتلاتىن ءار ۇلت دارىندىلارىنىڭ زاپاس قوسىنى مەن سىتەرىنىڭ ءزباسارلارىن قاجەت ەتەدى.

”كىتاپ—ادامزات العا باسۋىنىڭ باسپالدىعى“. از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرىنىڭ ەسەيىپ-ەرەتۋى، العا باسۋى ءماندى دە ماعىنالى وقىپ ۇيرەنۋدەن قول ۇزە المايدى. قالىڭ از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرىنىڭ عىلمى بىلىمدەردى ۇيرەنۋ، يدەيالىق-ءمورال ساپاسىن جوعارىلاتۋ، رۋحانى مادەنىيەت تۇرمىسىن بايتۋ قاجەتتىن قاناعاتتاندىرۋ ءۇشىن ءبىز جاستار مەن جاس وسپىرىمدەرگە ارىنالعان تىزبەكتى كىتاپتاردى موڭغۇل، زاڭزۇ، ۇيعۇر، قازاق، چاۋشيان تىلدەرىندە باسپادان شىعارىپ وتىرمىز. يدەيالىق-ءمورال، عىلمى ءبىلىم، ادەببەت-كوركەمونەر، مادەنىيەت، وقۇ-عارتۋ، تاريحى ءبىلىم، زاڭدى جالپىلاستىرۋ تاريحىسى، قوعامدىق ءومىر قاتارلى ءارقايسى جاقتارعا ساياتىن بۇل تىزبەكتى كىتاپتارعا «ەرتەڭگى كۈن يەلەرىنە—جاستار مەن جاس وسپىرىمدەر-گە ارىنالعان تىزبەكتى كىتاپتار» دەگەن ورتاق ات قويدىق. بۇل كىتاپتار 11-بەسىجىلدىق پىلان كەزىندە ارت-ارتىنان جارىق كورمەكتى.

بۇل كىتاپتار از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرىنىڭ وزىنە ءتان ەرەكشەلىكتەرى مەن قاجەتسىنۋىن كوزدە ۇستاي وتىرىپ، احبارات، باسپا ءسوز باس مەكەمەسى تانىستىرعان، جاستار مەن جاس وسپىرىمدەرگە باعىتتالغان ءجۈز ءتۈرلى كىتاپتان نەمەسە ءار ۇلتتىڭ جەتكىنشەكتەرىنە ارىنالعان ءداستۇرلى، ۇزدىك ءتول تۋىندىلارى مەن باسقا دا باسلىمداردان جارىق كورگەن، جاستار مەن جاس وسپىرىمدەرگە اۋاداي قاجەت ۇزدىك تۋىندىلاردى نەگىز ەتەپ، سارالاپ قۇراستىرىلعان جانە اۋدارىلعان. مۇندا مازمۇنى باي بىلىمدىك سىپاتى مەن قىزىعارلىق سىپاتى تەڭ ءفورماسى الۋان ءتۈرلى، ۇعىنىقتى، تىلگە جەڭىل بولۋىنا ءمان بەرىلدى. از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىم بالالاردىڭ وقىپ تاربيە الۋىنا، ساپاسىنىڭ جوعارىلاۋىنا جانە داۋىرىمەن بىرگە العا باسپى ەسەيىپ-ەرەتۋىنە پايدالى بولسا ەكەن دەگەن تىلەك ايتامىز.

ۇلتتار باسپاسى، 2006-ءساۋىر

«ەرتهڭى كۈن يەلەرنە—جاستار مەن جاس
وسپىرمەدەرگە ارناغان تىزبەكتى كىتاپتار»

مازمۇنى

نەمس خالىق جۇمباققارى	85
نەنەتس خالىق جۇمباققارى	90
نوعاي خالىق جۇمباققارى	92
وروچ خالىق جۇمباققارى	95
ورس خالىق جۇمباققارى	96
وسەتىن خالىق جۇمباققارى	110
قالماق خالىق جۇمباققارى	1
قارايم خالىق جۇمباققارى	4
قاراقالپاق خالىق جۇمباققارى	6
قاراشاي خالىق جۇمباققارى	13
قۇمىق خالىق جۇمباققارى	22
قىرعىز خالىق جۇمباققارى	22
حانزۇ خالىق جۇمباققارى	35
لاتىش خالىق جۇمباققارى	44
لىتۋان خالىق جۇمباققارى	45
لوېنور خالىق جۇمباققارى	47
ماداقاس خالىق جۇمباققارى	48
مالقار (بالقار) خالىق جۇمباققارى	52
ماري خالىق جۇمباققارى	54
موكس خالىق جۇمباققارى	57
مولداۋان خالىق جۇمباققارى	58
موڭغۇل خالىق جۇمباققارى	60
موردۋا خالىق جۇمباققارى	74
مۇرىيا خالىق جۇمباققارى	83
ناناي خالىق جۇمباققارى	84

قالماق حالق جۇمباققارى

جابق اربادا

جۇدىرىقتاي التىن .

(اقىل)

بيىكتەگى قىزىل مەس ،

سۇسىنى ءبىر ۇزىلمەس .

(اقىل)

جەتپەگەن جەرگە باباسى

جەتەدى استە بالاسى .

(اقىل)

ارىق تازى ، اق تازى

وتىز ۇڭگىردەن ءوتتى ازىپ .

(جۇلىن)

ءۇي ارتىندا اپان .

(جەلكەنىڭ شۇڭقىرى)

ەكى بيە سايلاۋلى ،

كۇرەڭ ايعىر بايلاۋلى .

ەكى جۇرەك ، ءبىر جۇرەك)

سۇزەگەن بۇزاۋ ءار ۋاقتا

بايلاۋلى سۇيەك شارباقتا .

ء(تىل)

قارا تەڭىز جاعاسىندا

قايتاعان قارا نايزا .

(كىرىپكتەر)

قارا قويدىڭ تەرىسىن

كەسە دە المايسىڭ ،

تەسە دە المايسىڭ .

(كولەڭكە)

ءجىپتىڭ جەتەگىندە جوتا .

(تۇيە)

شىققان بويدا جاڭجال

جۇمسايتىنى قانجار .

(ءيت)

اۋزىندا—تۇيە ،

باۋرىندا—بيە ،

جەتەگىندە ەشكى .

(قويان)

الستان كورسەڭ—ەلىك ،

جىلماڭداغان جالپاق تىل
جول جالايدى .

(ۋىلتان)

كورپەسىن سۈيرەتكەن كوك ^{كۆك} بۇرى

(ينە-ءىچىپ)

بولسا دا ءدامسىز ،
جالايسىڭ سانسىز .

(ينە ساباقتاۋ)

سۇڭگىسى باردى
تاعاسى بار تاقىمدايدى .

(ينە مەن ويماق)

ساندىق اۋزىندا—جارقانات .

(قۇلىپ)

بۇتاعىندا التىن ەر ،
قاينىڭ ^{ءىچى} سىلكىنەر .

(جۈزىك)

قارا بۇرانىڭ قىرىق مىڭ تاڭباسى بار .

(شاڭىراق)

قاراساڭ جاقىن كەلىپ ،
ۇستاساڭ—ناعىز بۇلغىن ،
بىلەسەڭ بە بۇل كىم ؟

(قويان)

تىگىسى جوق قۇراما ،
نەلىكتەن دەپ سۇراما .

(الا سىير)

جابق ساندېق شىندە
جىرتىلماغان جىبەك .

(ئىش ماي)

لاقتىرىپ كورپەنى ،
تۇياعىن سەرپەدى .

(قويدىڭ تەرسىن برەۋ)

قىزىل جىبەك سەلدەرەيدى ،
جاسىل جىبەك جەلبىرەيدى .

(قىز ۇزاتۋ)

وباداي باستىقتى

ون مارتە شىعارىپ سالاسىڭ .

(باس كىيىم)

كۈندىز جارتى كۈلشە ،
تۈندە تۇتاس كۈلشە .

(تۈندىك)

قۇس اعاشقان

كۈلگىن قاسقىر شىعادى .

(تۈتىن)

قىزىل سىردىڭ مۇيىزى

بىر-بىرىنە تەرىس قارايدى .

(كەرەگە)

بوز بىيەنىڭ ۋىستىندە قاعاز جازۋ .

(قايماق)

قارا سوردىڭ ۋىستىندە

قارا قۇلىن ويناقتار .

(پىشاق قايراۋ)

تېتتەي قازاننىڭ تۇبى تاتتى .

(جاڭقاق)

بوز دالادا قاپتاعان قارا قوي .

(جازۋ)

سۆسىز جەردە توعىسادى ،
قان شىعارماي سوعىسادى .

(شاحمات)

توبەسىندە ئىلگىشى جوق ،

تومەندە تىرەۋىشى جوق .

(بۇلت)

ازىناعان ول قاتتى

توقسان بىيە تولعاتتى .

(كۈننىڭ كۈركىرەۋى)

تېپ كەتسەڭ—توگىلەم ،

كوز جاسى بوپ ەگىلەم .

(شوپىتنىڭ باسىنداعى شىق)

ئاس كىلەم—ورنەكتى كىلەم ،

تۈكتى كىلەم—كورنەكتى كىلەم .

(جەر مەن اسپان)

مويىنسز تۇيە ،

تويىمسز بۇيەن .

(جول)

سور-باتپاقتا قارا قۇلىن

قارايمىم حالق جۇمباقىتارى

كۈن ۇزاق استە ، ءتۈن قىيىققا ،
قولايلى سونداي تۇرمىسقا .
تولقۇن ەگىن قويمايدى ،
شالەلار قولدا ويىنايدى .

(جاز)

بەلگىسىز ءوڭى ، نىشانى ،
قاناتسىز زۇلاپ ۇشادى .
اياقسىز تەز-تەز قاشادى ،
ەسكىتى تەۋىپ اشادى .

(جەل)

كوز جەتپەيدى باسنا ،
جىل جەتپەيدى جاسنا .
تىرىلەردى باعادى ،
ولگەندەردى جابادى .

(جەر)

جۇمباقىتەي اق ۇنداى ،
سۇتتەي تۇسكەن شاعىندا .

كورسەتەدى دارالەن .

(ۇستارا)

اشلىماعان ساندىقتا

ارشلىماعان جبەك .

(قامىستىڭ ۇلىدىرىگى)

جەلگە ءمىندى ، داۋىل جەكتى ،
كۈشە-كۈشە تىبەت كەتتى .

(قاڭباق)

ەدىلدىڭ ارعى بەتىنە

كىيز قالپاق لاقتىردىم .

ەندى مەندە شاما جوق

سونى بارىپ الاتىن .

(قىراننىڭ ۇياسى)

اتاي مەنەن اتايدى
مىقتاپ تۇرىپ ماتايدى .

(دوستىق)

اناسن ەندى ەمبەيدى سورلى ،
الدىندا مۇمكىن كۈتەدى قورلىق .
سىزدايدى جانى ، كەزەدى سونى .
اناسى قايتىپ قۇشپايدى ونى .

(جەتىم)

ەشتەڭگە قارامايدى ،
الەمدى ارالايدى .
بىرەۋدى سىلاپ-سىپايدى ،
بىرەۋدى جارالايدى .

(خابار)

سەيسەنبىدەي دالانىڭ
جايىندىسىنداى قالانىڭ .

(قار)

اداسقان وتار اۋىلىن تاپپاس ،
يىپىككە شىقپاي دابىلىن قاقپاس .
دابىلىن قاقسا مونشاقتار قۇلار ،
تۈمەنگە تۈسسە جوعالار تىنار .

(بۇلت)

تورت تۈلىكتىڭ بەدەلى ،
تورت تۇياقتىڭ جەدەلى .
جۈرەر كەيدە ارتىندا
دوڭگەلەكتەر تارتىنباي .

(ات)

ۈزىن سۇلگى كوكچىككە جەتەدى ،
جەتەدى دە ودان اسىپ كەتەدى .
باسىپ ءوتىپ نەشە ءتۈرلى شالعايدى ،
ءبىر مەكەندى ءبىر مەكەنمەن جالعايدى .
(جول)

بالا مەنەن بالانى ،
دانا مەنەن دانانى ،

تاتارغا سۇ تاپپايسىڭ .

(تەڭىز)

اقساق بالاۋان جەر شۇقىدى:

(تامشى)

وتقا جانبايدى ،

سۇغا باتپايدى .

(مۇز)

تۇتىنى بار وتى جوق .

(تۇمان)

اعاشسىز كوپىر تايغاناق .

(مۇز)

ادراسپان تۇبىندە

الا تىشقان وينايدى .

(قۇيىن)

وتتا شالقيدى ،

سۇدا بالقيدى .

(اعاش)

قاراقالپاق خالىق جۇمباقтары

بىر ايدىندا ەكى جايىن :

بىرى كەتسە ، بىرى دايىن .

(اي ، كۈن)

كەرەگەنىڭ باسىندا كەپكەن باۋىر ،

قاندا كەسەڭ بىتپەيتىن نەتكەن باۋىر ؟

(اي)

بىر تاباق سوك

تاڭ اتقان سوك جوق .

(جۈلدوزدار)

تاۋ اسرىپ وق اتتىم ،

اتقان وعىم جوعالتتىم .

(اققان جۈلدوز)

تۈكتى كىلەم ، تاۋىر كىلەم ،

كوتەرە الماس اۋىر كىلەم .

(جەر)

توڭىرەگىڭ تەلەگى ،

بىرتە-بىرتە تومپايىپ

بىرتە-بىرتە قامپايىپ

جازدى تۈگەل وتكىزىپ

جاتىپ الار توڭقايىپ .

(ئىساقباق)

بالاسىنىڭ ئىشىنىدى اناسى جاتىر .

(قاۋىن)

شىرايلى قىز جەر استىنىدا ،

شاشباۋلارى جەر ۋستىنىدە .

(سابىز)

ەكى تۇپ ، ەبىر ولەدى .

(قۇس)

كەۋدەسى شالقاق ،

تۈمسى جالپاق .

(ۋىرەك)

شەلەكتەپ قۇيسىڭ دا سۇ جۇقپاس .

(ۋىرەك)

الىستان قاراساڭ—تاۋداي

قاسىنا كەلسەڭ—جاۋداي

(شەڭگەل)

اتاسى الما قالپاقتى ،

بالاسى التىن تاقىيالى .

(كۈنباعار)

كۈننىڭ نۇرىن سۈيەدى ،

كۈنگە باسىن يەدى .

(كۈنباعار)

تۈزسىز پىسكەن ،

قايناماي تۈسكەن .

(كەندىر)

قارنى جارىق قايىقىشا .

(ەيىداي)

ەبىز ، ەبىز ەدىك ، ەبىز ەدىك

ەبىر ەبىر قارا قىز ەدىك .

ادەبى ەۋزىپ كەتتى ،

ەبىر جىپكە ەتىزىپ كەتتى .

(بۇرىش)

ەسەكتىكى بولماسا ،

وعان ۇقساس جوق قۇلاق .

(قويان)

بەلى بۇكرەيگەن ،

قۇلاعى تىكرەيگەن .

(*ۋي تىشقانى)

تېتتەي عانا ارىماق

ۇستاتپايدى قارغىپ-اق .

(شەكشەك)

جوق ولاردىڭ وسالى ،

ستەن قاشان بوسادى ؟

جىعاندارىن كۈن ۇزاق

بىر ىدىسقا قوسادى .

(بال اراسى)

اۋىرمايدى بىر جەرى ،

ئىقىلدايدى بىراق تا .

(شوشقا)

تامىرىنان تارتساڭ تاۋ تۇرادى .

(تۈيە)

ۋشۋى باسقا ،

ماڭدايى قاسقا .

(قاسقالداق)

اسپاننىڭ ۇشقىر تۈلەگى

بالاپان بابىن بىلەدى .

لايدان سەبەت توقىدى ،

ۋيا غىپ سونى بىلەدى .

(قارلىغاش)

اكەسى—تىشقان ،

شەشەسى—قۇس .

(جارقانات)

ايدارى—تاراق ،

قۇيرىغى—وراق .

(قوراز)

جازدا داينىن جەيدى ،

قىستا مايىن جەيدى .

(بورساق ، سۆز)

دالادا جۇر شاپقىلاپ ،

ۋوزى قورقاق ، ساققۇلاق .

قاي كەزدە دە اۋزىمدا ،
جۇتا المادىم الايدا .

(تەل)

هگىز سۇلۇ ەسىك اشتى ،
شاشباۋلارى سىرتقا قاشتى .
(كوز بىن كىرىك)

قارا سۇدا سۋات جوق ،
قارا ورماندا بۇتاق جوق .
(كوزبىن كىرىك)

ەبىز ، ەبىز ەدىك ، ەبىز ەدىك ،
وتىز ەكى قىز ەدىك .
ەبىر قامال بوپ تىزىلىدىك ،
بىرتە-بىرتە ۇزىلىدىك .
(تەس)

تۇندە اش ،
كۇندىز توق .
(ەشك)

بەس بارماي بار ،
تىرناققارى جوق .
(قولعاپ)

تورت قۇلاقتى قازاندى
توڭكەرسەڭ دە توڭلىمەس .

(سىپىردىڭ جەلىنى)

ەرتە كەتەر دىگىلدەك .
كەشكە كەلەر دىگىلدەك .
وشاعاننان ويماقتاي-
تۈيمە قادار دىگىلدەك .

(ەشكى)

باسساق باقىلدايدى ،
تەپسەڭ تاقىلدايدى .

(تاسباقا)

ۇزى سۇدىڭ استىندا ،
كوزى سۇدىڭ ۇستىندە

(بالىق)

جۇرگەن جەرى مەرەكە .

(ادام)

تۈيىدىم ،
تۈكپىرگە تاستادىم .

(زەردە)